

Świętojerska

Dzielnice: Śródmieście

Osiedla: Muranów Nowe Miasto

Atrybuty: Nazwy o niejasnej genezie

Rok utworzenia nazwy:

Opis

Ulica biegła przy nieistniejącym już kościele św. Jerzego.

Ciekawostki

Wcześniej, pośród puszczy stała kapliczka ze św. Jerzym, wystawiona przez władze kościelne, którym zależało po chrzcie Polski na chrystianizacji kraju. Legenda głosiła, że kapliczkę wystawił karczmarz, który uniknął niebezpieczeństw puszczy, ale to tylko legenda. Ulica powstała jako droga polna w 1388 na gruntach kanoników św. Jerzego. Oddzielała grunty Nowej i Starej Warszawy. Wynajęto tu parcele mieszkańcom na ogrody i szybko zabudowano ją drewnianymi budynkami i dworami. Ulicę zwano Świętojerską lub Klasztorną. W 1485 pojawia się nazwa Ulica Przy Świętym Jerzym. Dzisiejsza nazwa obowiązuje od poł. XVI w. Mieszkali tu drobni handlarze i partacze. Alejka była błotnista, cicha i rzadko uczęszczana. W 1624-5 szalała w mieście straszna epidemia, która zdziesiątkowała ludność ulicy. W 1660 stały tu 24 domy i dworki czynszowe i 4 browary. Do XVIII w. powstały tu kamienice i pałace (Wendorfa, Morantich i oficyny pałacu Krasińskich wg proj. Tylmana z Gameren, wojewody mścińskiego Konstantego Platerra, generała saskiego Jana Sibilskiego, Franciszka Ryxa z kamienicą wg proj. Bonawentury Solariego, później Bogusławski czy Ludwik Osiński). W 1784 stały tu 3 pałace, 12 kamienic, klasztor i 15 dworów drewnianych. Za budynkami mieściły się budynki gospodarcze. Mieszkało tu 850 osób: dygnitarze, urzędnicy, rzemieślnicy (np. zakład kowalski Mariańskiego z 20 czeladnikami), służba i wyrobnicy, nędzarze. Droga była w tak fatalnym stanie, że zbudowano pod ścianami kładki dla pieszych przejazd jakimkolwiek powozem był niemożliwy. W 1794 krwawo zakończyła się potyczka wojsk powstańczych z Rosjanami. W XIX w. mieszkali tu i dygnitarze i prostytutki i żebracy. W 1809 wysiedlono ludność żydowską. W 1810 przebito wylot na ul. Nowiniarską. Swoją posiadłość miała tu hrabina Nakwaska, organizująca w zimowe niedziele znane salony kulturalne, gromadzące samą śmietankę kulturalną Warszawy. Mieściła się tu fabryka braci Evans, znana później jako Lilpop, Rau & Loewenstein. W czasach zaborów wytwarzano tu broń dla żołnierzy walczących z zaborcą. W 1818-29 ulicę zabudowano

kamienicami. 07.10.1863 rozstrzelano za to na postrach Wilhelma Algiera, jednego z pracowników. Pod koniec XIX w. zaczęła tu dominować ludność żydowska, handlując korzeniami, winem, materiałami piśmienniczymi i tkaninami. Na rogu Nowiniarskiej mieściła się redakcja Gazety Warszawskiej. W 1831-64 koncentrował się tu znów handel żydowski korzeniami, płótnem, winami, materiałami piśmiennymi i krochmalem. Z uwagi na bliskość Sądu Karnego i Izby Cywilnej w oficynie pałacu Krasińskich, zaczęli osiedlać się tu również prawnicy. W 1862 ulicę poszerzono i uregulowano. W czasie II wojny światowej ulica weszła w skład getta i w 1943 ulicę i jej mieszkańców zgładzono, a ulicę zrównano z ziemią.

Stan obecny:

Nr 4\10: Blok osiedla Nowe Miasto. Powstał w 1948-52 wg proj. Stanisława Brukalskiego. W tym miejscu 1 VIII - 1 IX 1944 kwaterowała 104. Samodzielna Kompania Związku Syndykalistów Polskich AK „Róg, zdobywców pałacu Krasińskich. W piwnicy domu, który stał tu w czasie wojny, mieścił się szpital polowy, wytwórnia granatów, redakcja pisma "Iskra" i obóz jeniecki. Zginęło tu ponad 40 członków kompanii. Po wojnie mieszkał tu profesor Jan Michał Baszkiewicz (1930-2011) - prawnik, politolog, historyk specjalizujący się w dziejach Francji czasów Rewolucji 1789 roku. Członek rzeczywisty PAN, autor kilkudziesięciu publikacji, m.in. "Myśl polityczna wieków średnich", "Richelieu", "Powszechna historia ustrojów państwowych", "Historia Francji", "Władza". Pod względem historycznym konsultował film "Danton" w reż. A. Wajdy. Jego sąsiadem był Andrzej Roman (1927-2011) - dziennikarz sportowy, sprawozdawca igrzysk olimpijskich w Monachium (1972), Montrealu (1976) oraz Moskwie (1980), wieloletni kierownik działu sportowego w "Kurierze Polskim" (1957-81), później współpracownik "Gazety Wyborczej" oraz tygodnika "Solidarność". Był autorem takich książek, jak "Wielka literatura w parodii i pastiszu", "Monachijskie sensacje" a także współautorem publikacji "Tenis" (wspólnie z Pawłem Dereszem), "Droga do Tokio" (z Konradem Grudą) oraz "Gwiazdy światowego kina" (z Janem Słodowskim). W formie książkowej opublikował też swoje wywiady z dr. Włodzimierzem Reczkiem ("Olimpijskie wyzwania"), Józefem Młynarczykiem ("Kochana piłeczko") i Janem Pietrzakiem ("Co jest grane panie Janku ..."). Opracował również dwutomową publikację "Komedianci: rzecz o bojkocie". Zginął tragicznie w pożarze swojego mieszkania.

~ Nr 6: hala Świętojerska: zbudowana w 1913-6 wg proj. Artura Feinkinda. Była to wielka, stalowa konstrukcja z 600 straganami, 74 sklepami, 68 jatek mięsnych, 56 basenów rybnych i 8 na śledzie. Miała 135 m długości. Usunięte w 1929 kramy ze staromiejskiego rynku przeniosły się tu. Hala została zniszczona w czasie wojny, a w 1947, rozbierając jej resztki, znaleziono ruiny kościoła św. Jerzego.

~ Nr 8\10 Kościół św. Jerzego. Zbudowany w 1454 z fundacji Bolesława V i jego żony Anny na miejscu kaplicy św. Aniołów Stróżów, znanej już w 1339 była to drewniana świątynia na podmurówce. Kościół prowadził zakon kanoników regularnych. Świątynia była jednonawowa, gotycka. W 1547-8 została przebudowana na renesansową przez Jana Baptystę Wenecjanina. Obok kościoła był cmentarz, na którym chowano ofiary kata, podobno nad furtką znajdował się wizerunek człowieka z odciętą głową. W 1808 klasztor skasowano, a w 1819 kościół przeznaczono na cele świeckie. W 1824 znalazła tu miejsce fabryka maszyn Evansa. W miejscu rozebranego w 1893 klasztoru stanęła fabryka koronek Feinkinda. W 1893-6 rozebrano dawny klasztor i kościół, a pozostałe mury przebudował Kazimierz Gadomski na halę targową, mieszczącą 60 sklepów i 44 kramy. W czasie budowy odkryto tajemniczą celę z narzędziami tortur. Czy to prawda, nie wiadomo, ale wieść o tajemniczym miejscu obiegła miasto. Budynki niszczyły i zostały wreszcie przykryte halą Świętojerską. Do 1962 ruiny kościoła widniały obok ulicy, by je w końcu rozebrać.

~ Nr 10: Wytwórnia koronek Feinkinda. Działała w 1893-1909 na miejscu zabudowań fabryki Evansa.

Bloki osiedla Nowe Miasto. Powstały w 1948-52 wg proj. Stanisława Brukalskiego.

Nr 24: w tym domu mieszkał Bohdan Ciszewski (1922-1998) - metaloznawca, profesor Politechniki

Warszawskiej oraz Wojskowej Akademii Technicznej, członek Polskiej Akademii Nauk. Był autorem kilku publikacji naukowych, m.in. "Metalurgii proszków", "Technologii metali" i "Fizyki kryształów".

~ Nr 30: Pałac Wendorfa. Powstał w XVIII w. jako czynszówka.

~ Nr 32: Pałac Morantich. Powstał w XVIII w. jako czynszówka.

Nr 36: Bunkier Szymona Kaca. W kwietniu 1943 zginął tu poeta żydowski Władysław Szlengel.

Bloki osiedla Nowiniarska. Powstały w 1956-63 wg proj. Barbary Andrzejewskiej z zespołem.

Mur getta/Ghetto wall 1940-1943. U wylotu ul. Nowiniarskiej. Jeden z 21 punktów zaznaczających przebieg muru getta z lat 1940-3. Projekt Eleonory Bergman i Tomasza Leca.

Data nadania nazwy: II połowa XVII wieku
